

skup Suriel. Celowo przedstawiliśmy akademickie pochodzenie poszczególnych prelegentów, bo świadczy ono dobitnie, że miało ono wyraźnie charakter ekumeniczny: przy przybliżaniu monastycyzmu starożytnego połączyli swe naukowe siły bez uprzedzeń zarówno ortodoksi, jak i katolicy z różnych stron świata.

Ks. Stanisław Longosz – Lublin, KUL

9. OBCHODY 1600. ROCZNICY ŚMIERCI JANA CHRYZOSTOMA W ŚWIECIE (Sympozja chryzostomiańskie)

W roku 2007 świat chrześcijański, zwłaszcza patrystyczny, obchodził 1600 rocznicę śmierci arcybiskupa i patriarchy Konstantynopola św. Jana Chryzostoma, który umarł z wyczerpania rano 14 września w kaplicy dedykowanej męczennikowi Bazyliskusowi w pontyjskiej Komanie, w drodze do Pityontu, ostatniego etapu swego wygnania w górach Kaukazu, jak to szczegółowo opisuje jego biograf Palladiusz:

„Przebywszy około 300 stadiów [prawie 5 km] zawrócili z powrotem do kaplicy [martyrionu], skąd wyszli, ponieważ on [Jan Chryzostom] źle się poczuł. Po powrocie poprosił o białe szaty godne swego życia, w które na cześć się ubrał zdjawszy dotychczasowe i wymieniwszy wszystko aż do obuwia, a resztę odzieży rozdał obecnym. Po przyjęciu Pańskich Symboli (koinwn)saj tñ Despotikñ sumbÒlwn) odmówił wobec obecnych ostatnią modlitwę kończąc ją zwyczajową formułą «Chwała Bogu za wszystko» (DÒxa tí Qeí pñntwn »neken) i pieczętując ostatnim «Amen», a następnie [położywszy się] wyciągnął nogi, które w swoim czasie biegały dla zbawienia tych, którzy podjęli pokutę, i dla skruszenia tych, którzy nadmiernie pokochali grzechy; jeżeli zaś jego upomnienia nie przynosiły grzesznikom żadnego pożytku, to nie było to brakiem jego gorliwości, ale bezczelnością ludzi, którzy ich nie przyjęli. Dołączył do swoich ojców, a strząsnąwszy proch przeszedł do Chrystusa, jak to jest napisane: «Zejdiesz do swego grobu, jak dojrzałe zboże skoszone w swoim czasie» (Hi 5, 26), «niedojrzałe zaś dusze bezbożnych umrą» (Prz 13, 2). Zebrał się [wokół niego] tak wielki tłum dziewic, mnichów i ludzi w opinii świętości, z Syrii, Cylcji, Pontu i Armenii, iż wielu uważało, że przybyli tu na jakiś znak. Pogrzebany i uroczyście uczczony jak zwycięski atleta, został pochowany razem z Bazyliskusem w tej samej kaplicy” (Palladius, *Dialogus de vita Joannis Chrysostomi* 11, PG 47, 38-39 lub SCh 341, 226-228).

Rocznicę tej śmierci badacze antyku chrześcijańskiego i patrologowie całego świata uczcili licznymi poświęconymi mu publikacjami (por. np. M. Simonetti, *La parabola di Giovanni, il „bocca d’oro. A milleseicento anni dalla morte del grande predicatore*, OsRom 147:2007, nr 254 [7 XI], s. 5; R. Dodaro, *E un’occasione per fare il punto sul Crisostomo*, tamże, s. 5) i sympozjami naukowymi, połączonymi nierzadko z odprawianiem Eucharystii według przypisywanej mu Boskiej Liturgii

(por. *Boska Liturgia św. Jana Chryzostoma*, tłum. H. Paprocki, BOK 20, Kraków 2005, 63-125). Papież Benedykt XVI opublikował 10 VIII 2007 r. specjalny List Apostolski z okazji 1600. rocznicy śmierci św. Jana Chryzostoma (AAS 99:2007, 1030-1041, tłum. pol. OsRomPol 29:2008, nr 1, 30-35, przedruk wyżej VoxP 29:2009, t. 53-54, 5-15). W świecie, w wielu ośrodkach akademickich i kościelnych, odbyło się wiele konferencji naukowych, które warto tu dla podsumowania Roku Chryzostomiańskiego przynajmniej w wyborze przypomnieć i krótko scharakteryzować.

I. Pierwsze sympozjum dla uczczenia Jubileuszu 1600. rocznicy śmierci św. Jana Chryzostoma zorganizowane zostało przez profesorów Rudolfa Brändle i Martina Wallraffa na Uniwersytecie w Bazylei **25-27 stycznia 2007** r. nt. *Chrysostomosbilder in 1600. Jahren*. Miało ono ukazać i przypomnieć różnorodną ikonografię Złotoustego i oddziaływanie jego pism na późniejszą kulturę europejską. Wśród prelegentów, obok wyżej wymienionych organizatorów, wybitnych znawców problematyki chryzostomiańskiej i współpracujących z serią „Sources Chrétiennes”, figurują jeszcze inni jej znani badacze, jak: Sever J. Voicu, Michael Bonnet i Wendy Pradels. Akta tego kolokwium zostały opublikowane początkiem 2008 r. w Wydawnictwie W. de Gruytera: *Chrysostomosbilder in 1600. Jahren: Facetten der Wirkungsgeschichte eines Kirchenvaters*. Actes du Colloque de Bâle (25-27 I 2007), hrsg. M. Wallraff – R. Brändle, Arbeiten zur Kirchengeschichte 105, Berlin 2008.

II. Drugim chronologicznie jubileuszowo-chryzostomiańskim sympozjum było zorganizowane przez Katedrę Historii Kościoła i Patrologii Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego w Kamieniu Śląskim i w gmachu Wydziału Teologicznego UO w **Opolu w dniach 17-18 IV 2007** r. nt. *Czasy Jana Chryzostoma i jego pasterska pedagogia*. Podczas dwudniowych obrad zostało wygłoszone 15 referatów przez specjalistów od chryzostomiańskiej problematyki z większości ośrodków akademickich z całej Polski: dr S. Skrzyaniarz (UJ) – *Antiochia i Konstantynopol w czasach Jana Chryzostoma*; prof. dr hab. M. Dzielska (UJ) – *Uczeń w antiocheńskiej szkole Libaniasza*; ks. dr hab. A. Baron (PAT) – *Modele biskupa w Antiochii w czasach Jana Chryzostoma w oparciu o II księgę „Konstytucji Apostolskich” na tle synodu antiocheńskiego z 341 roku*; ks. prof. dr hab. M. Starowieyski (UW) – *Jan Chryzostom i monastycyzm w okresie jego młodości*; ks. prof. dr hab. J. Żelazny (PAT) – *Praktyka eucharystyczna w Konstantynopolu na podstawie homilii do „Listu do Hebrajczyków” Jana Chryzostoma*; dr hab. I. Milewski (UG) – *Jan Chryzostom i jego stronnicy w starciu z patriarchą aleksandryjskim Teofilem*; dr M. Stachura (UJ) – *Zwolennicy zesłanego biskupa Konstantynopola Jana Chryzostoma w oczach rzymskiego wymiaru sprawiedliwości*; prof. dr hab. K. Iłski (UAM) – *Sprowadzenie relikwii Jana Chryzostoma do Konstantynopola*; ks. prof. dr hab. J. Czerski (UO) – *Mistagogia Liturgii św. Jana Chryzostoma*; dr Z. Kalinowski (UG) – *Liturgia Jana Chryzostoma jako źródło informacji o architekturze*; ks. prof. dr hab. J. Naumowicz (UKSW) – *Język przepowiadania Jana Chryzostoma do katechumenów i neofitów*; prof. dr hab. M. Salamon (UJ) – *Jan Chryzostom i Goci w Konstantynopolu*; prof. dr hab. J. Iluk (UG) – *Judaizm i Żydzi w nauczaniu Jana Chryzostoma*; prof. dr hab.

W. Ceran (UŁ) – *Przykłady z życia wzięte w kazaniach Jana Chryzostoma*; ks. prof. dr hab. S. Longosz (KUL) – *Duszpasterstwo rodzin u Jana Chryzostoma*; ks. prof. dr hab. N. Widok (UO) – *Troska Jana Chryzostoma o pokutników*. Sprawozdanie z tego sympozjum prezentujące jego przebieg i dyskusję zob. wyżej. Również akta tego sympozjum zostały już opublikowane: *Czasy Jana Chryzostoma i jego pasterska pedagogia*, red. N. Widok, Opolska Biblioteka Teologiczna 105, Opole 2008.

III. Trzecim z kolei było międzynarodowe sympozjum naukowe nt. *Święty Jan Chryzostom arcybiskup Konstantynopola – dla uczczenia 1600-lecia jego śmierci (407-2007)*, zorganizowane na podobieństwo synodu **13-18 IX 2007 r. w Istambule w Fanarze**, przez Patriarchat Ekumeniczny Konstantynopola i Nowego Rzymu pod patronatem samego patriarchy Bartłomieja I. W konferencji wzięło udział ponad 100 specjalistów od biografii, spuścizny literackiej i myśli Złotoustego Biskupa, pochodzących z ortodoksyjnych Kościołów Aleksandrii, Antiochii, Jerozolimy, Rosji, Serbii, Rumunii, Gruzji, Cypru, Grecji, Albanii, Czech, Słowacji, Finlandii, Estonii i Polski, reprezentujących ich Teologiczne Fakultety i Instytuty z Aten, Tesalonik, Petersburga, Św. Krzyża w Bostonie, Św. Sergiusza w Paryżu, Chambesy w Szwajcarii, z Monachium, Bukaresztu, z Sibiu i Jassy w Rumuni, Św. Klemensa w Sofii, Św. Jana w Finlandii, a także oficjalna delegacja z Góry Athos. Oprócz powyższych było też wielu badaczy z innych chrześcijańskich Kościołów, w tym także katolickiego. Z Kościoła Zachodniego uczestniczyli w tym spotkaniu także przedstawiciele Instytutu „Sources Chrétiennes” z Paryża i Lyonu pod przewodnictwem G. Bady’ego, który mówił o tradycji rękopiśmiennej dzieł Jana Chryzostoma, podkreślając przy tym znaczenie przede wszystkim filologii przed każdym studium teologii oraz zachęcając do wspólnego opracowania krytycznej edycji jego pism, które w serii „Sources Chrétiennes” zajęłyby ok. 100 tomów. Inne prelekcje ukazywały osobę, dzieło i recepcję myśli Jana Chryzostoma nie tylko w Kościołach Ortodoksyjnego Wschodu, ale i Zachodu oraz innych starożytnych przedchalcedońskich Kościołów Wschodnich (koptyjskich, syryjskich, armeńskich i innych), ukazując wyjątkową postać Złotoustego, który je jednoczył od pustelni Antiochii po tron w Konstantynopolu, aż do swej śmierci na wygnaniu. Ukazywały one ponadto znaczenie posługi „pierwszego” we wspólnocie Kościołów lokalnych, a także nierozwalny związek eklezjologii z chrystologią, pneumatologią i tajemnicą Kościoła, odpowiedzialność jego pasterzy za formację i zbawienie ludu Bożego oraz wierne przestrzeganie jego kanonicznych i synodalnych reguł. Sesjom plenarnym przewodniczył metropolita Sassimy – Gennadios.

Podczas inauguracyjnego sympozjum Bożej Liturgii w święto Podwyższenia Św. Krzyża w kościele patriarchalnym w Fanar homilii patriarcha Bartłomiej I powiedział:

„Uważamy to za najwyższy honor i szczęście, że św. Jan Chryzostom jest naszym poprzednikiem na stolicy tego Ekumenicznego Tronu, Nowego Rzymu [...]. W sukcesji jesteśmy następcą tego świętego Hierarchy w zarządzaniu tym Kościołem, a równocześnie całej ekumeny Ortodoksyjnego Kościoła

w służbie i kenotycznej oblacji. Te fakty zawierają potwierdzenie stabilności tego Tronu, który udziela błogosławieństwa dla wszystkich i jest dla nas przykładem [...]. Podziwiamy go w różnorodności tych duchowych darów, gdy studiujemy jego święte pisma i chwalimy naszego Boga w Trójcy Świętej, która tak wślawiła rodzaj ludzki [...]. Jako stróż całości troszczył się on, żeby cały naród «doszedł do poznania prawdy» (1Tm 2, 4), organizował misjonarzy udających się do krajów Gotów, Scytów, Celtów, Persów i Fenicjan. Był on prawdziwie wielkim i czuwającym okiem nad całym Kościołem. Ten głębokoboki natchniony mąż ciężko mozolił się dla całego ludu żyjącego w zbytnim przywiązaniu do tej ziemi, żeby mogli poznać prawdę, imiennie Chrystusa, żeby mogli cieszyć się Jego łaską i miłością”.

Uczestnicy sympozjum mogli ponadto uczestniczyć w Boskiej Liturgii celebrowanej w niedzielę 16 września w uroczystość św. Eufemii w patriarchalnej katedrze św. Jerzego, lub też odprawiać swoje Liturgie Eucharystyczne w innych kościołach. Mogli też zwiedzić katedrę-muzeum Hagia Sophia, piękne mozaiki w klasztorze Chora, monastyr Vakkouli, gdzie znajdują się groby poprzednich patriarchów, oraz Fanar, gdzie aktualnie znajdują się m.in. relikwie poprzedników – św. Jana Chryzostoma i św. Grzegorza z Nazjanzu od czasu ich zwrotu przez Jana Pawła II dnia 27 XI 2004 r. (por. S. Longosz, *Przekazanie relikwii św. Grzegorza z Nazjanzu i św. Jana Chryzostoma Kościołowi Wschodniemu*, VoxP 24:2004, t. 46-47, 859-865), a także wiele innych miejsc archeologicznych Istanbula. Zamykając obrady sympozjum patriarcha Bartłomiej I podkreślił, że „życie św. Jana Chryzostoma jest dla nas mocnym fundamentem naszej nadziei w przemianę naszego życia w niezniszczalne życie Boże” oraz wyraził swoje podziękowanie wszystkim uczestnikom za ich udział i wkład w przybliżenie jego postaci i nauki.

IV. W dniach 14-16 IX 2007 r. w grecko-ortodoksyjnym monasterze św. Jana Chryzostoma w północnej dzielnicy **Pleasant Prairie Chicago** (WI, Chicago) odbyła się teologiczno-duszpasterska konferencja na temat: **Jan Chryzostom jako teolog i duszpasterz** (*A Theological Pastoral Conference on St John Chrysostom*). Większość prelegentów stanowili duchowni teologowie Ortodoksyjnego Kościoła z Grecji (jeden z Serbii), którzy przez półtora dnia (piątek: 2.00 – 6.00 pm; sobota: 10.00 am – 1.00 pm i 3.00 – 6.00 pm) w formie prelekcji i komunikatów wygłaszanych w języku greckim i angielskim starali się przybliżyć teologiczną i duszpasterską myśl Złotoustego Kaznodziei z Antiochii i Konstantynopola oraz wskazać jej aktualność i możliwość zastosowania także w dzisiejszym amerykańskim duszpasterstwie. Z prelegentów występowali m.in.: Hierotheos Vlahos – metropolita Nafpaktos i św. Vlasiosa Ortodoksyjnego Kościoła Grecji, Athanasios Yeftich – metropolita i profesor teologii Ortodoksyjnego Kościoła Serbii, Athanasios – metropolita Lemesos Ortodoksyjnego Kościoła Cypru, Jerzy Metallinos – protoprezbiter i dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Atenach, Teodor Zisis – protoprezbiter i profesor teologii Arystotelesowskiego Uniwersytetu w Tesalonikach, Jerzy Dragas – protoprezbiter oraz profesor historii

Kościoła i dogmatyki Szkoły Teologicznej św. Krzyża z Brooklynu (MA, USA), protoprezbiter Demetrios Carellas, Andreas Konanos, dr Varvara Metallinou – profesor teologii i filologii oraz dyrektor Arshakeio High School w Atenach. Po wstępnej prezentacji biogramu, pism i nauczania Jana Chryzostoma poruszali oni w swych wystąpieniach problemy współczesnego duszpasterstwa, włączając w nie aktualne i godne zastosowania myśli chryzostomiańskiej, jak: nauczanie chrześcijańskie (odpowiedzialność rodziców, wychowawców i kapłanów za jego prowadzenie), kobieta, matka, prezbitera (jaka jest jej rola w rodzinie i społeczeństwie w realizowaniu zbawczego dzieła dziecka), asceza i tradycja w ortodoksyjnym życiu, terapeutyczny i społeczny wymiar chrześcijańskiego życia w koncepcji Jana Chryzostoma, wiara w jeden, święty, katolicki i apostołski Kościół (co w praktyce oznacza?), innowacje w eklezjologii, liturgii i duszpasterstwie (postęp czy herezja?), rola diakonatu w życiu Kościoła, kobiety i kapłaństwo (nauczanie na ten temat Ortodoksyjnego Kościoła), jakie eschatologiczne poglądy prezentował Jan Chryzostom?, dlaczego Boska Liturgia św. Jana Chryzostoma jest jego najważniejszym dziełem i przyczynkiem do zbawienia świata?. Sympozjum zakończono w niedzielę przed południem uroczystą Boską Liturgią.

V. Franciszkański Instytut Duchowości na rzymskim Papieskim Uniwersytecie „Antonianum” i ortodoksyjny Fakultet Teologiczny na Arystotelesowskim Uniwersytecie w Tesalonikach, organizujący co 2 lata wspólne konferencje, starające się ukazywać chrześcijańską tradycję wiary i duchowości, zorganizowały tym razem **16-19 IX 2007 roku w Tesalonikach (Tinos) w Grecji** wspólne międzynarodowe sympozjum nt. *Św. Jan Chryzostom pomostem między Wschodem a Zachodem* (*St John Chrysostom, a bridge between East and West*) z okazji 1600. rocznicy jego śmierci. Prelegenci i uczestnicy sympozjum, przeważnie teologowie i profesorowie w liczbie ok. 60 obydwu wyżej wymienionych instytucji akademickich, w swoich wystąpieniach i dyskusjach starali się ukazać Złotoustego Biskupa jako wspólnego ojca obydwóch Kościołów – Wschodniego i Zachodniego.

VI. W dniach **28-30 IX 2007 r.** odbyło się w **St. Louis** w Stanach Zjednoczonych lokalne sympozjum na temat: *Miejsce św. Jana Chryzostoma wśród Ojców Kościoła* (*What then is St John Chrysostom place among the Fathers of the Church?*) zorganizowane przez Rosyjski Kościół na Obczyźnie (House Springs, MO). Kilku występujących w nim prelegentów starało się przybliżyć sylwetkę i oryginalność nauczania Złotoustego Patriarchy Konstantynopola na tle innych Ojców Kościoła powszechnego, zwłaszcza Wschodniego. Obrady w sobotę wieczorem zakończono uroczystymi nieszporem, a w niedzielę rano rozpoczęto czuwaniem i matutinum oraz Boską Liturgią, odprawianymi w House Springs przez metropolitę Laurusa – pierwszego hierarchę Rosyjskiego Kościoła na Obczyźnie w towarzystwie innych biskupów i licznych duchownych.

VII. Zakład Teologii Patrystycznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w **Poznaniu zorganizował 7 XI 2007 r.** jednodniowe sympozjum patrystyczne na temat: *Myśl teologiczna św. Jana Chryzostoma*, z okazji 1600-lecia jego śmierci. Podczas obrad wygłoszono 5 następujących prelekcji, przybliżających

teologię Złotoustego: ks. prof. dr hab. A. Żurek (PAT, Tarnów) – *Miłosierdzie chrześcijańskie warunkiem miłosierdzia Bożego według św. Jana Chryzostoma*; ks. dr D. Zagórski (UMK) – *Współpraca człowieka z łaską zbawienia w ujęciu św. Jana Chryzostoma*; ks. dr G. Jaśkiewicz (PWT, Warszawa) – *Synkatabasis w rozumieniu św. Jana Chryzostoma na podstawie „Homilii do Ewangelii św. Mateusza”*; o. prof. dr hab. L. Nieścior OMI (UAM) – *Postawa wdzięczności cierpiącego chrześcijanina wobec Boga w homiliach św. Jana Chryzostoma na Listy Pawłowe*; ks. prof. dr hab. B. Czyżewski (UAM, Gniezno) – *Interpretacja kapłaństwa Chrystusowego w pismach św. Jana Chryzostoma*. Ich teksty wydano później w całości w V tomie „Teologii Patrystycznej” w 2008 r., dołączając do nich inne *Chrysostomiana* na sympozjum nie prezentowane: ks. B. Częsz – *Jan Chryzostom jako teolog*; tenże – *Eucharystia w nauczaniu Jana Chryzostoma*; ks. P. Szczur – *Nauka Jana Chryzostoma o modlitwie na podstawie „Homilii na I List św. Pawła do Tymoteusza”*; o. M.C. Paczkowski OFM – *Analogie i paradygmaty sakramentu chrztu w przepowiadaniu katechetycznym Jana Chryzostoma*.

VIII. Instytut Patrystyczny „Augustinianum” we współpracy z Papieskim Instytutem Orientalnym zorganizowały w Rzymie 8-10 XI 2007 r. międzynarodowe sympozjum pt. *Chrysostomica II*, w nawiązaniu do obchodzonej 100 lat wcześniej, w 1907 r. również w Wiecznym Mieście, 1500-letniej rocznicy śmierci Jana Chryzostoma – *Chrysostomica I*. Tym razem organizatorzy spotkania *Chrysostomica II* pragnęli zebrać i ocenić aktualny stan badań nad Janem Chryzostomem, a zwłaszcza wyjaśnić niektóre mało jeszcze znane aspekty jego osobowości, jego życia oraz jego myśli i wpływu. Pierwsze dwie sesje, którym przewodniczyli kardynałowie – Bibliotekarz Świętego Kościoła Rzymskiego Raffaele Farina i emerytowany Prefekt Kongregacji d/s Kościołów Wschodnich Achille Silvestrini, odbyły się w „Augustinianum”, trzecia zaś ostatnia w siedzibie Instytutu Orientalnego, który w tych dniach obchodził 50. rocznicę swego założenia. Podczas trzydniowych obrad ogłoszono i przedyskutowano następujące prelekcje, które były równocześnie tłumaczone na język włoski, francuski i angielski: Jean Noel Guinot – Catherine Broc-Schmezer – *Esegesi, testo biblico, relazioni con la scuola antiochena*; Wendy Mayer – Martin Wallraff – *Biografia di Crisostomo e cronologia dei suoi scritti*; Carlo Nardi – Martin George – *Teologia pastorale e spirituale: iniziazione cristiana, matrimonio, penitenza, monachesimo, vita ascetica*; Andius Valevicius – *La tradizione slava*; Sever J. Voicu – *Un secolo di filologia crisostomica e i Codices Chrysostomici*; Margaret Schatkin – Ottorino Pasquato – *Cristologia, teologia trinitaria, ecclesiologia*; Hagit Amirav – Jalcyn Maxwell – *Stile, retorica e strategie comunicative*; Karin Krause – *John Chrysostom – iconography*; Panayotis G. Nicolopoulos – *Agiografia di san Giovanni Crisostomo*; Charbel C. Chahine – *Giovanni Crisostomo in tradizione siriana*; Sever J. Voicu – *Gli spuri*; Sergio Zincone – Geoffrey Dunn – *Rapporti con la società e il potere: il potere politico, la cultura classica, gli ebrei, la dottrina sociale*. Wśród prelegentów tego kolokwium było, jak widać, kilku uczonych z Instytutu „Sources Chrétiennes”, którzy na codzień spotykają się z teologią i tekstami Złotoustego Biskupa, opracowując

i wydając je w swej serii (już ponad 20 tomów), jak: J.N. Guinot, C. Broc-Schmezer, M. Schatkin, A. Valevicius, a także obserwujący obrady G. Bady. To do uczestników tego spotkania Benedykt XVI skierował wspomniany na początku okolicznościowy datowany na 10 VIII 2007 r. w Castel Gandolfo List Apostolski z okazji 1600-lecia śmierci Jana Chryzostoma, podkreślając przede wszystkim jego rolę dla jedności Kościoła (por. *Convegno Internazionale all'Augustinianum e all'Oriente*, OsRom 147:2007, nr 254 [7 XI] s. 5). Przygotowywane do publikacji akta tego sympozjum będą bez wątpienia swego rodzaju podręcznikiem informującym o najnowszych studiach chryzostomiańskich prezentując *status quaestionis* chryzostomików.

Warto może przy tej okazji przypomnieć zawartość zapomnianych już, a niewątpliwie ciekawych, jak na owe czasy *Chrysostomica I* sprzed 100 laty (*Chrysostomica. Studi e ricerche intorno a S. Giovanni Crisostomo per il XV Centenario della sua morte*, Roma 1908, ss. 1151): N. Turchi – *La figura morale di S. Giovanni Crisostomo*, s. 3-34; E.C. Butler – *Authorship of the Dialogus de Vita Chrysostomi*, s. 35-46; A.M. Amelli – *S. Giovanni Crisostomo anello provvidenziale tra Costantinopoli e Roma*, s. 47-59; F. Sabatini – *L'Opera sociale di San Giovanni Crisostomo*, s. 61-79; A. Naegele – *Chrysostomos und Libanios*, s. 87-142; G. Aucher – *S. Giovanni Crisostomo nella letteratura armena*, s. 143-171; C. Bacha – *S. Jean Chrysostome dans la littérature arabe*, s. 173-187; A. Palmieri – *San Giovanni Crisostomo nella letteratura russa*, s. 189-211; M. Tamarati – *Saint Jean Chrysostome dans la littérature géorgienne*, s. 213-216; S. Haidacher – *Chrysostomos-Fragmente zum Buche Job und in der Briefsammlung des Nilus*, s. 217-234; Ch. Baur – *Der ursprüngliche Umfang des Kommentars des hl. John Chrysostomos zu den Psalmen*, s. 235-242; P. De Meester – *Les origines et les développements du texte grec de la liturgie de S. Jean Chrysostome*, s. 245-357; G. Aucher – *La versione armena della Liturgia di S. Giovanni Crisostomo* s. 359-404; C. Bacha – *Notions générales sur les versions arabes de la liturgie de S. Jean Chrysostome*, s. 405-471; C. Charon – *Le rite byzantin et la liturgie chrysostomienne dans les patriarchats melkites*, s. 473-718; H.W. Codrington – *Liturgia praesantificatorum syriaca S. Joannis Chrysostomi*, s. 719-729; Ch. Auner – *Les versions romaines de la liturgie de saint Jean Chrysostome*; A. Baumstark – *Die Chrysostomosliturgie und die syrische Liturgie des Nestoriens*, s. 771-857; A. Petrovski – *Histoire de la rédaction slave de la liturgie de S. Jean Chrysostome*, s. 859-928; J. Bocian – *De modificationibus in textu slavico liturgiae S. Joannis Chrysostomi apud Ruthenos subintroducitis*, s. 28-969; E. Batareikh – *Discours inédit sur les Chaînes de S. Pierre, attribué à S. Jean Chrysostome*, s. 973-1005; H. Kellner – *Die Verehrung des hl. Johannes Chrysostomus im Morgen und Abendland*, s. 1007-1011; E. Wuescher – *Saggio d'iconografia di S. Giovanni Crisostomo*, s. 1013-1038; A. Rocchi – *Lipsanologia o Storia delle Reliquie di S. Giovanni Crisostomo*, s. 1039-1140.

IX. W dniach **23-24 XI 2007** r. odbyło się w Instytucie Teologii Ortodoksyjnej (ITO) **św. Sergiusza w Paryżu Kolokwium patrystyczne o św. Janie Chryzostomie** (*Colloque patristique sur Saint Jean Chrysostome*) z okazji 1600-lecia jego śmierci, zorganizowane z inicjatywą jego dziekana archimandryty Joba Getchy, które miało

5 tematycznych sesji, a w nich po kilka odpowiednich następujących prelekcji: I. Autour de la vie de saint Jean Chrysostome: P. Deseille (ITO) – *Saint Jean Chrysostome et la vie monastique*; N. Cernokrak (ITO) – *Saint Jean Chrysostome comme exégète*; N. Kazarian (ITO) – *Le Chrysostome de l'exil*. II. Chrysostome comme prédicateur: J. Getcha (ITO) – *Un testament pour les prédicateurs: les livres IV et V sur le Sacerdoce de saint Jean Chrysostome*; F. Cassingena (ISL, Paris) – *Le ministère et les instances de la consolation à travers les Homélie „Sur les statues” de Jean Chrysostome*; A. Peleanu (EPHE, Paris) – *Saint Jean Chrysostome: troisième homélie sur l'obscurité et la série sur l'impuissance du diable*; G. Vachicouras (Chambesy, Suisse) – *Richesse et pauvreté dans les homélie de saint Jean Chrysostome „De Lazaro”: quelles valeurs pour aujourd'hui?*. III. Chrysostome et la liturgie; G. Astruc (IRHT, Paris) – *L'actualisation par la pénitence de la grâce du baptême selon saint Jean Chrysostome*; I. Gazzola (ISL, Paris) – *Jean Chrysostome, prêtre à Antioche, témoin de l'ordo liturgique de son Église*; J. Marsaux (ICP, Paris) – *L'Eucharistie, école de vie selon saint Jean Chrysostome*; A. Lossky (ITO) – *„Il se livra”: le caractère volontaire du sacrifice du Christ d'après saint Jean Chrysostome*. IV. Thèmes Chrysostomiens: C. Crepey (Univ. Strasbourg) – *Exégèse chrysostomienne du „Faisons” de Gn 1, 26*; J. Colosimo (ITO) – *Retour sur la question de l'antijudaïsme*; P. Barone (IRHT, Paris) – *La patience chez Jean Chrysostome*; G. Sekulovski (ITO) – *Sur la compréhensibilité de Dieu chez saint Jean Chrysostome*. V. La postérité de saint Jean Chrysostome: G. Bady (Sources Chrétiennes, Lyon) *Les écrits de Jean Chrysostome de leur composition aux premières étapes de leur transmission: quelques questions à résoudre*; P. Augustin (IRHT, Paris) – *La constitution d'un corpus chrysostomien à Venise vers le milieu du 16. siècle*; C.G. Conticello (CNRS, Paris, UNESCO) – *Jean Chrysostome et Thomas d'Aquin: le tournant de la Catena aurea*; M.H. Congourdeau (EPHE, Paris) – *Cabasilas lecteur de Jean Chrysostome*. Kolokwium to, gromadzące badaczy Kościoła Wschodniego i Zachodniego, skupionych nad myślą jednego wspólnego autora starożytnego, dostarczyło niewątpliwie okazji do wymiany doświadczeń i punktów widzenia na jego temat. Uświadomiono sobie również wspólnotę zainteresowań nad rękopisami jego pism oraz prace nad ich wydaniem.

X. W dniach 22-25 XI 2007 r. odbyła się w Tesalonikach w Grecji międzynarodowa konferencja teologiczna nt. *Św. Jan Chryzostom w 1600. rocznicę śmierci* (*St. John Chrysostom 1600 Years after his Death*), zorganizowana przez miejscowy Fakultet Teologiczny Uniwersytetu Arystotelesowskiego, która zgromadziła ponad 80 uczestników z Kościoła Wschodniego i Zachodniego. Z tego ostatniego byli również przedstawiciele Instytutu „Sources Chrétiennes”, którzy zaprezentowali zebranym działalność wydawniczą swego ośrodka. Jeden z nich M. Stavrou wygłosił najpierw prelekcję pt. *La collection „Sources Chrétiennes” et l'oeuvre de Saint Jean Chrysostome*, a potem w komunikacie zaprezentował działalność teologiczną Nicefora Blemmydesa (SCh 517). Uświadomiono sobie również konieczność wspólnej pracy nad krytycznym wydaniem wszystkich pism

Jana Chryzostoma, także w serii „Sources Chrétiennes” (powołano też komitet naukowy wydawania po grecku serii „Sources Chrétiennes”), oraz poinformowano się wzajemnie o działalności Kościołów Ortodoksyjnych na Zachodzie i dialogu ekumenicznym z innymi Kościołami.

XI. Nazakończenie i podsumowanie jubileuszowego Roku Chryzostomiańskiego Instytut Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL i Katedra Historii Rodziny Chrześcijańskiej Instytutu Nauk o Rodzinie KUL **zorganizowały wspólnie 27-28 XI 2008 r. w Lublinie** ogólnopolskie sympozjum naukowe nt. ***Małżeństwo, rodzina i wychowanie w nauczaniu św. Jana Chryzostoma***. Podczas dwudniowych obrad prelegenci z prawie wszystkich polskich ośrodków akademickich zaprezentowali 24 prelekcje na wskazany temat. Nie ma tu potrzeby ich charakteryzowania, bo ich materiały wraz ze sprawozdaniem publikowane są w tym tomie. W poszczególnych trzech sesjach uczestniczyło średnio każdorazowo 80-100 osób, a pierwszy dzień obrad zakończono uroczystą Koncelebrą Eucharystyczną uczestników w kościele akademickim KUL.

Patrząc całościowo na scharakteryzowane wyżej wybrane spotkania naukowe, poświęcone Janowi Złotoustemu z okazji jego jubileuszu, które bez wątpienia nie są wszystkie, jakie zorganizowano w obchodzonym Roku Chryzostomiańskim (np. nowo powstały Instytut Teologii Ortodoksyjnej w Montrealu w Kanadzie zorganizował w 2007 r. swe pierwsze sympozjum nt. *St. Jean Chrysostome: Père et Docteur de l'Eglise*, a jego materiały opublikował z innymi w 2009 r. w książce pt. *Le Festin de nocés*), nie trudno zauważyć, że ich większość została zainicjowana przez wspólnoty ortodoksyjne i często pod przewodnictwem swych najwyższych hierarchów oraz, w przeciwieństwie do kolokwii organizowanych przez zachodnie instytucje naukowe, prawie zawsze połączone z modlitwą i Boską Liturgią; w tych spotkaniach uczestniczyli też prawie zawsze przedstawiciele innych opcji chrześcijańskich (np. z Instytutu „Sources Chrétiennes”), którzy wspólnie, bez uprzedzeń i niechęci w duchu ekumenicznym starali się przybliżyć naukę i osobę zmarłego przed 1600 laty Biskupa Jana, oraz obiecywali wspólną pracę nad krytycznym wydaniem wszystkich jego pism. Na tym tle nieźle też wypadli katolicycy patrologowie polscy, którzy zorganizowali z okazji jego Jubileuszu 3 chryzostomiańskie ogólnopolskie sympozja naukowe (z wydaniem ich materiałów), z których 2 połączone były z odprawianą Eucharystią.

Ks. Stanisław Longosz – Lublin, KUL

10. MAŁŻEŃSTWO, RODZINA I WYCHOWANIE W NAUCZANIU ŚW. JANA CHRYZOSTOMA (Lublin, KUL, 27-28 XI 2008)

W dniach 27-28 XI 2008 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyło się XXXIV już z kolei ogólnopolskie sympozjum patrystyczne tym razem na temat ***Małżeństwo, rodzina i wychowanie w nauczaniu***